

TIZISTWAR BAISSAC VOLIM 2

RAKONTE PAR DEV VIRAHSAWMY

17. SET KOUZEN EK SET KOUZINN

Ti ena enn fwa enn loulou ki ti kontan manz ti zanfan. Dan sa pei la ti ena set garson ki ti ena set kouzinn ek sakenn ti kontan enn.

Enn zour sa loulou la ti trouv tifi ki ti kontan pli tipti garson, pe rod lagren bred gandol lor enn miray lantouraz dan lari. Li ti borde pou koz ar li.

– "Mo zanfan, ki ou pe fer tousel dan lari? Ou pa per lisien, ou pa per loulou?"

– "Non misie; mo pe kas lagren gandol pou mo bann gran ser. Zot dir mwa zot bizen sa pou zot fer lank rouz pou ekrir anrouz dan kaye."

– "Dan mo lakour ena plen gandol, plen raket, plen mirt, tou seki bizen pou fer bon lank rouz! Vinn serse ar to ser; zot pou kapav pran otan ki zot kontan."

Ler li ti retourn lakaz, tifi la ti rakont tou ar so bann ser. Bann zanfan la pa ti gagn per parski zot pa ti konn danze. Lelandime, zot tou ti ole al lakaz loulou. Pli tipti garson, ki ti apel Tipouse, pa ti dakor.

– "Eh zot! Pangar sa dimoun la enn loulou! Bizen fer atansion!"

– "To enn kapon, enn zako!"

Zot ti pous li, zot ti ale. Lelandime gramaten, Tipouse ti retourn lakaz so kouzinn. Lakaz ti vid. Li ti kriye, personn pa ti reponn. Li ti rode pangar zot ti pe zwe kouk ar li. Li pa ti trouv personn. Li ti koumans plore.

– "Mo ti kone sa enn lakaz loulou sa! Loulou la pou manz zot si mo pa trouv enn manier anpes li!"

Li ti galoupe, al so lakaz. Li ti rakont tou so bann frer. Zot ti kouma mous dimiel dan lafime.

– "Ki pou fer, Tipouse? Ki pou fer?"

Tipouse ti asiz anba; li ti fer so lespri travay. Enn kou li ti leve, li ti kriye.

– "Pa bizen per; nou al lakaz sa loulou la, nou touy li, nou liber nou set kouzinn!"

Letansa, sa set tifi la ti finn ariv lakaz loulou. Ti enn gran lakaz ar enn gran zarden kot ti ena toutsort kalite zarb, toutsort kalite fler! Zot ti promne, zot ti kas tou seki zot ti kontan. Ler zot sak ti plen, zot ti desid pou retourn lakaz. Laport lantouraz ti ferme! Zot ti tap laport, kriye me personn pa ti vini. Zot ti koumans gagn per, zot ti koumans plore. Enn kou tou bann lalimier ti alime. Enn bann loulou ti sorti, ti chombo zot, ti amenn zot dan lakaz, ti ferm zot dan godon.

Letansa Tipouse ti galoupe, al laboutik; li ti aste pwason sale ek diri; li ti fer enn pake, li ti retourn lakaz pou dres so plan.

– "Anou ale, vouzot! Pa ena letan pou perdi."

Lor sime zot ti zwenn enn saret rise par enn ti bourik.

– "Si nou gagn sa saret la nou pa pou fatige."

Saret la ti pou enn fay marsan disab. Zot ti tom lor li, ti pous li, ti zet tou disab. Lerla zot ti mont dan saret. Bourik ti marse, marse, marse. Ala zot tou ti koumans gagn fen me nek Tipouse tousel ki ti ena diri ek pwason sale. Li ti konn servi so lafors.

– "Mo kapav donn zot tou manze, me mo met enn kondision: mwa ki sef. Tou seki mo dir zot fer, zot oblize fer. Dakor, pa dakor?"

Zot tou ti dakor. Tipouse ti donn zot manze. Pli tar zot ti zwenn enn pie koko dan bor sime. Tipouse ti aret bourik e ti donn lord.

– "Mo bizen sa pie koko la; koup li, met dan saret."

Zot ti koumans grogne.

– "Kifer tou travay dir pou nou?"

– "Mo ti donn zot manze. Aster zot bizen travay! Mo dir zot koupe, met lor saret!"

Zot tou labek ti ferme. Zot ti bizen desann, koup pie koko, sarz lor saret ar so koko. Pli tar zot ti zwenn enn kwizinie ki ti pe kwi zanbon dan enn gran marmit divan laport so lakwizinn. Tipouse aret bourik e ti donn lord.

– "Mo bizen sa mama marmit la; al pran li, met dan saret."

Zot ti koumans proteste. Tipouse pa ti donn zot letan.

– "Si zot ole manze, al sers marmit la!"

Zot ti oblize desann, aranz zafer ar kwizinie, pran marmit, met li dan saret. Pli tar zot ti zwenn enn vie saser ar enn fizi dan so lame, ek enn laponp lor so ledou. Tipouse ti aret bourik e ti dir zot al sers fizi ek laponp.

– "Samem dernie kiksoz mo bizen: sa fizi la ek sa laponp la. Al pran; met dan saret."

Sannkoutla zot pa ti ole mem parski zot ti per ki vie bolom la eklat zot kout fizi. Tipouse ankoler; li ti tir so kouto.

– "Si zot pa pou fer travay be mo pou oblize ouver zot vant pou rebran manze ki mo ti donn zot. Amenn vant: mo tir mo diri ek mo pwason sale!"

Zot tou ti nek sot depi saret; zot ti galoupe al get sa vie bolom la. Pa kone ki zot ti rakont li. Finalman zot ti pran fizi ek laponp, zot ti met dan saret. Apre enn long lamars zot ti ariv kot lakaz loulou. Bourik ti kontan akoz saret la ti vinn bien lour ar tou seki ti finn sarze ladan. Laport lantouraz ti ferme. Tipouse ti pas ant baro, ti ouver laport angran, ti fer rant so saret. Lakaz ti ouver. Tipouse tousel ti rantre, li ti kit so frer deor dan saret. Tou loulou ti dan salon: zot ti pe danse, ti pe sante. Tipouse ti ekout zot sante.

– "Dime kan zot finn vinn gra, nou pou manz zot! Dime kan zot finn vinn gra, nou pou manz zot!"

Li ti les loulou fer jalsa, li ti al rod partou dan lakaz. Kouma li ti ariv kot godon, li tann dimoun pe plore ladan. Lakle ti dan laport; li ti ouver li. Ladan mem! So set kouzinn ti sot lor li, anbras li, ser so likou. Tipouse ti pous-pous zot.

– "Res trarikil, vouzot! Pa ler pou anbrase la. Zot bizen pare pou sove; taler mo pou donn signal."

Li ti retourn dan lakour, li ti dir so bann frer swiv li; li ti amenn zot dousman-dousman dan godon kot bann kouzinn ti ete.

– "Pa fer tapaz, ekout bien. Taler mo pou tir enn kout fizi. Kouma zot tann kout fizi la, zot tou ansam koumans kriye, plore, tap laport, pil anba, kraz partou. Fer seki mo dir si zot'le mo sov zot lavi."

Tipouse ti retourn dan lakour; li ti pran labrid bourik, li ti fer li mont anba lavarang ar saret, li ti fons dan vestibil, li ti bar laport salon. Sef loulou ti trouv li e li ti dir ar so bann kamarad ki meni pe ogmante.

– "Ala ankor enn lot pou nou manze!"

Me Tipouse pa ti gagn per. Li ti tini fizi dan so lame e li ti menas zot.

– "Pa sey bouze! Mo bann solda partou. Me mo ole regle zafer ar twa, sef loulou; to bann kamarad mem ki va ziz nou, zot mem ki pou deside ki pli fame, sipa twa, sipa mwa."

Sef loulou ansam ar tou lezot loulou ti dakor.

– "Wi! Wi! Anou gete!"

Tipouse dimann sef loulou koumans konkour.

"Mo les twamem koumanse."

Loulou ti koumanse.

– "Anou gete kisannla ena pli gro vant. Ala pou mwa."

Li ti montre so vant. Pa ti enn vant sa; enn barik! Tipouse nek ranvers saret; li dibout dan saret, so latet tousel ti depase.

– "Get seki pou mwa!"

Tou bann loulou ti deside.

– "Vant Tipouse pli gro! Vant Tipouse pli gro!"

Sef loulou ti ankoler.

– "Ah ben! Anou gete kisannla ena pli gro latet."

Loulou ti tir so sapo, li ti montre so latet. Enn zironon! Tipouse ti pran marmit zanbon, li ti met li lor so latet. Bann loulou ti dir ki pou Tipouse pli gro. Loulou ti pe koumans ganase.

"Anou gete kisannla ena pli gro tete."

Li ti ouver enn so simiz. Tete loulou ti kouma de gargoulet! Tipouse ti pran de koko, li ti met anba so simiz lor so lestoma.

– "Tete Tipouse pli gro! Tete Tipouse pli gro!"

Loulou ti pe araze.

– "Be anou gete ki kapav kriye pli for."

Sef loulou ti larg so lavwa kouma loraz. Vit lakaz ti tranble. Tipouse pa ti get divan deryer. Li ti fwet so bourik. Bourik ti frons nene, ti montre so ledan e ti larg enn "hihan! hihan! hihan!" pli for ki volkan.

– "Bien sir, bien sir, Tipouse kriy pli for!"

Me loulou pa ti riye, li. Li ti deboutonn so labraget.

– "Sannkoutla nou pou gete kisannla kapav larg pli boukou dilo."

Loulou ti ranpli tou vaz, tou gamel, tou kivet, tou seo.

Ki Tipouse ti fer? Li ti aranz so laponp, li ti ponpe, ponpe, ponpe - e - e - e. Lakaz ti koumans plen ar dilo. Bann loulou mem ti oblize aret li pou ki zot pa nwaye!

Tipouse ti fann ar sef loulou. Ti res zis ankor de tes.

– "Mo parye ki mo lake pli long ki seki pou twa."

Loulou ti tir so lake: lake la ti long e gro kouma enn brankar saret! Me Tipouse pa ti kil parad. Li ti amar pie koko la ar li par deryer. Li dir bann loulou deside. Normal pie koko ti pli long.

– "Dernie tes!"

Sef loulou ti pe pet dan kalson. Enn kou li ti gagn enn lide.

– "Anou gete kisannla pet pli for!"

Loulou ti frot so vant e ti larg enn pete pli for ki loraz e so loder ti fer bourik gagn onte. Tipouse ti trap so fizi, li ti viz loulou, li ti pez gaset. Sef loulou ti mor sek.

Kouma zot ti tann kout fizi, bann frer Tipouse ek zot bann kouzinn ti koumans enn tapaz enfernal. Ler bann loulou ti tann sa tapaz extraordinar la, zot ti kwar larme ti pe atake. Zot ti sot par lafnet, kas pikan, disparet.

Tipouse finn vinn sef dan lakaz loulou ar tou seki ti ladan (meb, lasiet, kouver, piano dan salon, bon divin dan lakav, bon lenz dan larmwar, tou seki bizen). Li ti pran lasam sef loulou pou li. Lli donn so bann frer sakenn enn lasam ar so kabine.

Zot tou ti marye mem zour. Ti ena enn gran fet. Tou dimoun ti envite: vie bolom ki ti pret Tipouse so fizi ek laponp, kwizinie ki ti donn marmit zanbon, ziska sa fay misie marsan disab ki ti les zot pran so saret ek so bourik.

Mwa osi mo ti ole rant dan lakwizinn pou gagn enpe manze. Zot ti flank mwa enn koutpie, zot ti fer mwa tom isi pou rakont zot sa zistwar la.

18. ZISTWAR MARIE-ZOZEF

Ti ena enn fwa enn vie bonom; personn pa ti kone ki laz li ti ena. Enn zour Marie-Zozef ti al lapas tektek dan bor larivier; li ti trouv sa vie bonom la pe lapas bigorno.

– "Bonzour, granpapa, kouma ou sava?"

Bonom la ti get li bien e apre li ti lans li enn defi.

– "Nou met enn paryaz, mo zenn kamarad. To pa kapav dir mwa ki laz mo ena?"

– "Mo pa kone; me ou paret bien vie."

– "To get sa bigorno la, sa krab la, sa angi la? Si dan de zour to pa dir mwa ki laz ki mo ena, mo anvoy twa ar zot.

Marie-Zozef ti gagn per; li ti ole anbet sa bonom la, li ti koumans pas bagou; me vie bonom la ti malen. Li pa ti dir nanye; li ti zis chal. Marie-Zozef ti dan tourman. Ler li ti ariv lakaz li ti refiz manze. So madam ti sey konpran ki ti pe arive me pa ti fouti. So fam ti anbet-anbet li e finalman li ti koze.

– "To pa kone twa! Mo finn trouv enn vie bonom pe lapas bigorno kot larivier; li finn dir mwa si dan de zour mo pa dir li ki laz li ena, li pou touy mwa."

– "Samem pe koup to lapeti? Manz to manze! Taler mo dir twa ki bizen fer."

Kan Marie-Zozef ti fini manze, so fam ti dir li fer detrwa komision.

"Dime, al aste enn sak ti plim, de long banbou, ek enn sopinn siro melas."

Lelandime gramaten Marie-Zozef ti al bazar, li ti aste tou seki so fam ti dir li. Ler li ti ariv dan so lakaz so fam ti tir tou so lenz lor so lekor, vid siro melas lor li, roul li dan sak ti plim; li ti pran sa de banbou la, li ti met enn lake ar li. Marie-Zozef ti vinn kouma enn tig zour goun.

– "Ekout mwa! Zis midi, sa vie bonom la dormi lor enn ros dan bor larivier; al dousman, sot enn kou lor li."

Marie-Zozef ti soulaze. Ler li ti ariv kot larivier, li ti trouv sa vie bonom la pe dormi. Mem li ti pe gagn per, li ti sot lor li. Bonom la ti lev dan sok; li ti get Marie-Zozef; li ti karkiy so lizie e li ti exprim so sok.

– "Mo ena mil banane, me zame mo pa finn trouv enn dimoun ar plim ek lake!"

Marie-Zozef pa ti donn letan; li ti tire, galoupe retourn so lakaz. Li ti remersie so madam.

– "Gran mersi, mo fam, tomem ki finn sov mo lavi. Bondie beni twa."

Lelandime Marie-Zozef ki ti finn fini tir so degizman, ti al bor larivier. Li ti trouv bonom la ki ti pe asper li.

– "Bonzour, mo garson. Koze! Eski to kone ki laz ki mo ena?"

– "Bonzour, granpapa; ou sava bien? Me zame ou tay ou labarb?"

Me vie bonom la ti sot lor Marie-Zozef.

– "Bon bagou sap lavi, me pa ar mwa, mo garson. Ki laz mo ena? Koze, sinon to fini lamem!"

– "Mil banane, granpapa."

– "Me kouma to finn fer pou konn mo laz?"

Marie-Zozef ti rakont li seki so fam ti dir li fer. Aswar vie bonom lati donn enn gran dine lakaz Marie-Zozef.

Zanfan, finn ler pou dormi. Tansion gagn korn!

19. ZISTWAR BONNFAM EK VOLER

Ti ena enn fwa set voler ki ti al koken dan lakaz enn bonnfam. Bonnfam la ti tann voler pe vini. Li ti ouver so laport, li ti sove, ti al enn bon distans, ti mont lor enn gran pie. Lor pie li ti panse.

– "Kan voler pase, mo va trouve kot zot ale."

Voler ti rant dan lakaz, ti koken tou seki ti ena: larzan, lenz, tou kiksoz. Zot ti sorti ar detrwa pake. Zot ti pas dan mem sime kot bonnfam ti pase e zot ti ariv kot sa pie la. Sef voler ti desid pou fer lapartaz.

– "Anou arete, nou va partaz seki nou finn koken."

Enn ti mont lor pie pou veye pangar dimoun vini. Kouma li ti pe monte, bonnfam la ti gagn per. Li ti kwar ki li ti pe vinn touy li. Voler ti trouv bonnfam, li ti dimann li ki ti li fer la. Bonnfam ti tir enn plan.

– "Me ou ena lalang tro long! Ou koz tro for!"

– "Pa vre! Mo lalang pa long; mo lalang pa pli long ki pou ou."

– "Anou mizire!"

Touledé ti met lalang ansam pou mizire. Bonnfam ti mord enn kou, li ti koup lalang sa voler la. Voler ti larg brans, ti savire, ti tom lor bann pake anba. So bann kamarad ti gagn sok.

"Me ki to gagne, bourik? Koze!"

Li nek ti lev lame lao pou montre pie.

– "Houhah! Houhahouah!"

Zot tou ti krake; zot ti kas pikan, ale. Zot ti kit tou anplas. Kan zot ti lwen, bonnfam ti desann, pran tou so bann zafer. Li ti riy enn gran riye e ti retourn kot li.

20. ZISTWAR TRANKIL EK BRIGAN

Ti ena enn fwa enn lerwa ki ti ena enn ti garson. Me ler zanfan la ti sorti dan vant so mama, so figir ti brigant net. Lerwa ti desid pou apel li Brigant. Detrwa banane pli tar, larenn ti donn nesans enn lot garson. Kouma figir sa segon garson la ti dous, so papa ti apel li Trankil. Amizir sa de zanfan la ti pe grand Brigant ti vinn enn veritab brigant e so paran pa ti kone ki pou fer ar li. Me Trankil ti bon ek dous kouma dimiel; tou seki ti dir li, li ti ekoute; tou seki ti dir li fer, li ti fer. Domaz li ti enpe bet-bet e gnan-gnan. Zot papa ti bien kontan lasas. Enn zour kouma li ti pou al lasas dan enn lot pei, li ti fer apel Brigant ar Trankil pou koz ar zot.

– "Ekoute, zanfan! Zot ase gran aster pou koumans travay. Mo pou al dan enn lot pei e mo ole donn sakenn so responsabilite. Twa, Brigant, kouma to pli vie, tomem ki pou okip bitasion. To bizen vey bann travayer e fer zot travay kouma bizen. Ler mo retourne, mo pa ole trouv enn lerb, enn lapay! Twa, Trankil, kouma to pli zenn, mo met dan to lame tou zafer lakaz. To kone to mama pre pou gagn tibaba e ena enn ziman ki plenn. Vey bien ki lasam pa ena kourander, ki lili bien bon; fer touy poul, donn li bouyon; litier dan lekiri bizen touzour fre e fer palfrenie sof dilo dison pou donn li bwar. Zot finn bien konpran?"

Lerwa ti parti pou so kanpagn lasas. Lelandime gramaten Brigant ti al bitasion. Li ti fer apel tou dimoun pou koz ar zot.

– "E zot tou ki la! Mwa ki sef bitasion. Kan mo donn lord fer kiksoz mo pa pou aksepte katakata. Zot finn bien konpran?"

Ler li ti rant dan enn karo maniok, li ti trouv fey maniok lor later. Li ti apel komander pou met li dan so plas.

– "E ou! Koumsa ki ou travay? Mo pa ole trouv okenn fey lor later. Fer balye tou prop."

– "Me, misie, zame ou papa ti donn sa kalite lord! Li ti fer tir lerb, me les fey anplas parski fey nourri later. Pie maniok larg fey; fey nourri later; later nourri pie."

– "Mwa ki sef isi! Ekzekit mo lord! Mo pa'le trouv fey lor later! Si maniok larg fey, ras maniok! Komprenndo? Mo ole mo karo prop!"

Komander ti sey fer li konpran larezon. Brigant ti tom lor li, asom li. Li ti fer ras maniok, balie tou, les later prop. Brigant ti retourn dan lakour, li ti rant dan poulaye. Li ti trouv may fane parter; li ti dimann gardien ki sa salte la? Gardien ti dir li ki ti finn fann may pou poul manze; detrwa lagren ti reste; pli tar poul pou manze. Brigant ti fer balie tou prop. Li ti trouv lapay anba poul ki ti pe kouve; li ti ankoler ar gardien.

– "Koumsa to kas lagel dan travay? Si mo trouv ankor enn bout lapay isi, mo kas to lagel! Tir lapay, zete, balie!"

Gardien ti gagn per; li ti fer tir tou lapay anba poul. Dizef kouve ti vinn fre; zot ti gate. Enn ladan ti kase e enn move loder ti monte. Ler Brigant ti santi sa loder santi pi la, so koler ti defons baraz.

– "Me ki sa pianter la sa?"

Gardien ti dir li enn dizef gate ti eklate. Li ti fer tir tou dizef, zete; balie partou prop. Lakaz poul ti vinn prop net. Samem ti manier Brigant fer travay. Dan tou sa gran bitasion la nepli ti ena plantasion; nepli ti ena enn pie maniok; nepli ti ena enn pie batat; nepli ti ena enn pie kann; nepli ti ena enn pie may. Ti finn ras tou. Samem Brigant ti apel enn travay prop.

Trankil, li, ti touzour res dan lakour. So mama ti donn nesans enn tifi; ziman ti met ba enn ti ziman. Trankil ti fer tou seki ti bizen. Brigant ti ariv dan lakour. Li ti trouv tou seki Trankil ti pe fer; li pa ti dakor e li ti ankoler.

– "Eta kouyon! Koumsa ki to fer louvraz? Koumsa ki to swiv lord papa? To merit enn klak!"

Li ti fer apel tou domestik. Li ti fer tir so mama dan lili, amenn li dan lekiri, met li lor litier; tir ziman dan lekiri,

amenn dan lasam, met lor lili. Li ti fors so mama bwar dilo dison bouyant; li ti fer ziman bwar bouyon poul. Detrwa zour pli tar mama ek ziman ti mor. Trankil ti plore me ki li ti kapav fer? Li ti tro per Brigant. Li ti atann lanwit tonbe. Kan tou dimoun ti pe dormi li ti ouver laport e li ti sove. Ti pe fer extra nwar e li ti tronp sime. Li ti perdi dan nwar. Li ti ariv dan enn gran bwa. Li ti trouv enn ti klarte ant bann pie. Sa ti lakaz enn vie gramama ki, lontan, ti gardien lezwa dan lakaz lerwa. Trankil ti tap laport; bonnfam ti ouver, ti dimann li ki li ti'ole. Trankil ti rakont li so zistwar.

– "Rantre, Misie Trankil. Mo konn ou bien. Ler mo ti zenn, lontan, mo ti travay kot ou. Tou kiksoz ki dan mo ti lakaz pou ou si ou bizen."

Bonnfam ti donn li detrwa batat griye. Trankil ti manze. Bonnfam ti pran enn nat, ti ouver li dan kwen lasam pou ki Trankil dormi. Lelandime gramaten, Brigant pa ti tann laklos sone pou apel dimoun dan travay. Li ti sot depi so lili; li ti pran enn baton e li ti al sonn laklos. Personn pa ti prezante. Brigant ti araze. Li ti sakouy so baton, li ti al dan kan. Tou laport lakaz ti ouver; tou dimoun ti lev pake ale; tou lakaz ti vid. Afors Brigant ti finn fer zot mizer, tou bann zans bitasion ti finn sove. Brigant ti tousel. Pa ti ena personn pou tir so dilo, personn pou pil so diri, personn pou plis so bred, personn pou kwi so manze. Ki li ti kapav fer? Li'si ti oblize tire. Li ti marse ziska li ti ariv dan bwa. Kouma lanwit nwar ti tom lor li, li ti trouv klarte ki ti sorti lakaz vie gramama kot Trankil ti ete. Brigant ti pous laport, ti rantre. Bonnfam ek Trankil ti gagn sezisman!

– "Mo gagn fen, mo fatige. Donn mwa manze; donn mwa enn lili pou dormi."

Bonnfam ti gagn per akoz li ti konn Brigant depi lontan. Li ti donn li detrwa bout maniok.

– "Samem tou mo ena pou donn ou, Misie! Mo enn pov vie dimoun."

Brigant ti manze kouma enn voras.

– "Mo finn dir ou mo fatige. Kot lili?"

– "A! Misie! Mo tro pov; peyna lili dan mo lakaz; gete oumem. Kan ou kontan, mo va tal enn nat pou ou me pangar ou pa kapav dormi akoz pis. Ou zenn, ou lapo tann, zot pou kit mwa pou mont lor ou."

– "Ase koze! Donn nat."

Brigant ti alonze. Pis ti manz ar li, bwar so disan, bril li kouma enn laflam dife. Li ti diboute, li ti sakouy so lekor, li ti alonz ankor, pis ti retourne, ti tom kouma lapli batan lor li. Sannkoutla Brigant ti perdi kontrol. Li ti trap enn tizon anba lasann, li ti soufle, li ti fer laflam leve, li ti met dife dan lakaz lapay. Pov ti lakaz la ti an fatak ek vetiver; enn kout mem li ti flanbe. Bonnfam ti plore e ti sov dan bwa ar Trankil.

Brigant ti al dan enn lot pei kot Gouverner ti pe rod solda pou lager. Brigant ti rant dan larme. Li ti al lager. Kouma li pa ti per nanye, li ti nek fonsé ziska li ti vinn ofisie. Me, komdabitid, li ti fer bann solda mizer. Li ti ronfle zot bonavini. Tou dimoun ti ay li.

Enn zour, kouma Brigant ti pe sey enn fizi, li ti eklat dan so lame, lapoud ti sot dan so figir, ti bous so lizie. Tou bann solda ti kit li anplan, ti ale. Li ti lav so lizie me abba, li pa ti pe trouv kler. Nek enn kote lizie ti pe trov som-som. Brigant ti tousel dan enn pei ki li pa ti kone. Li ti kas enn baton e ti tat-tate marse.

Li ti marse pandan enn bon bout letan ziska li ti ariv dan enn lot pei. Enn zour, kouma li ti pe tat-tat so sime, li ti zwenn enn dimoun. Dimoun la ti Trankil. Trankil ti get li. Li ti gagn doutans ki sa fay malere la ti so frer Brigant. Li ti fer li koze. Ti lavwa Brigant mem sa! Lavwa so frer! Trankil ti bonker. Li ti anbras Brigant, li ti plore telman li ti kontan.

– "Mo frer, Bondie finn protez twa! Mwa mo Trankil; to ti frer! Mo sir to lamizer finn fer twa vinn bon aster. Vinn lakaz; mo va donn twa tou seki to bizen: to pa pou mank nanye aster."

Ayo, mo finn bliye dir ki Trankil ti finn marye ar enn tifi lerwa. Li ti pe viv dan enn ti pale. Trankil ti amenn Brigant kot li e li ti prezant li so madam.

– "Mo gate, ala mo frer, mo gran frer ki finn vinn mizer aköz li finn perdi lizie. Nou bizen pran li dan nou lakaz, abiy li, nouri li, swagn li. Kouma mo kone ki ou kontan mwa, mo kone ki ou va kontan li 'si. Mo met li dan ou lame."

Trankil ek so madam ti fer tou pou Brigant. Zot ti donn li tou seki li ti bizen. Brigant pa ti ena nanye pou fer. Ti bizen nek manze, bwar, dormi. Me amizir ki li ti pe vinn gro, ki so lafors ti pe retourne, li ti koumans agase dan lakaz. Li ti pe vinn gra e so move-size ti pe koumans retourne. Li ti sitan move, li ti pe fer sitan brigandaz ki lapreses ti plen ar li!

– "To frer enn tro move dimoun, move kouma enn zanimo! Mo nepli kapav gard li dan mo lakaz."

Trankil ti koz zantiman ar so madam.

– "Pa ankoler, gate! Pran pasians! So fouka finn leve! Taler li pou tonbe! Li pou revinn bon."

Me plis letan ti pase, plis li ti vinn move; li ti kouma enn lisien araze. Preses la ti apel enn domestik e ti fou li deor. Leker Trankil ti pe brile.

– "Enn pov malere ki pa trouv kler! Si mo les li tousel, mo sir li pou mor dan lamizer nwar! Vomie mo swiv li."

Li ti al zwenn Brigant lor gran sime pou akonpagn li. Ler zot ti pe marse labrim ti leve. Zot ti ariv divan enn gran lakaz ki ti ranpli ar lalimier. Zot ti rantre. Sa ti lakaz enn lerwa. Lerwa la ti get figir Trankil ar Brigant e li ti realize ki sa de la pa ti dimoun nenport. Li ti bien poli ar zot. Li ti envit zot pou partaz enn repa ar li. Apre sa li ti dir domestik amenn zot dan lasam kot ti finn aranz de lili pou zot dormi. Trankil ti remersie lerwa. Ti enn bel lasam mem ar tou seki bizen ladan: gran lili, bon matla, bon kouvertir. Me klwazon lasam la pa ti ar dibwa ousa plans. Depi lao ziska anba klwazon la ti enn gran laglas. Kouma zot ti koumans dormi, lera ti koumans grat-grat klwazon kot lili Brigant. Brigant ti pous zot. Brigant ti pe vire-tourne lor lili; li ti pous lera; timama apre zot ti retourne. Brigant ti dibout enn kou! So koler ti leve. Li ti rod kiksoz pou bat lera; li ti trouv enn bout feray; li ti trap li, li ti avoy li lor klwazon e laglas ti kraze an mil morso. Trankil ti fann ar so gran frer.

– "Ah Bondie, mo frer! Ki to finn fer! Kan dime gramaten lerwa trouv tou sa dega la, li pou ankoler ar nou, li pou rod touy nou. Vomie nou ale."

Li ti pran lame Brigant, li ti desann leskalie, li ti ouver laport dousman; zot ti sorti. Me partou lakour ti bare ar enn gran miray e lor miray ti ena difil barble. Lerlamem zot ti zwenn enn torti. Torti ti dimann zot kifer zot pa pe dormi kouma tou dimoun. Trankil ti rakont li tou seki ti finn pase. Torti ti ekout zot zistwar e ti desid pou ed zot.

– "Pa bizen per, zanfand! Swiv mwa!"

Torti la ti enn gran mazisien. Ler zot ti ariv dan fon lakour kot miray, torti ti nek tous miray ar so latet e miray la fann ande. Lerla torti ti desid pou ed zot ankor plis.

– "Vinn ar mwa; mo va montre zot enn sime kot personn pa pou kapav swiv nou, aköz li va bouse deryer nou ledò amizir nou avanse."

Ler zot ti pe avanse, deryer zot gran-gran zarb ti pe pouse e enn lalann ti pe nate ant bann zarb la. Gramaten ler kok ti sante, zot ti finn ariv damilie laplenn. Torti lerla ti dir zot fer enn ti louvraz.

"Mo zanfand! Al ramas de pake dibwa sek. Mo gagn fre, mo fatige; mo bizen alim enn ti dife pou sof mo lekor e dormi enpe."

Trankil ti al rod dibwa, Brigant ti asize. Ler li ti finn amenn dibwa, torti ti frot-frot de ti morso ansam, ti alim dife; li ti alonz so lekor dan bor dife, li ti dormi. Brigant ti pe gagn fen. Li ti pe panse ki laviann torti ti bon pou manze.

Li ti trap enn gro ros, li ti vinn dousman ver torti ki ti pe dormi; li ti lev ros anler, li ti fret li lor torti, li ti touy li. Trankil pa ti gagn letan pou anpes li.

– "Ah mo frer! Enn torti ki finn sov nou lavi!"

Brigan ti riy enn riye mesanste.

– "Ki to kwar? Mo pe mordefen. To'le mo les manze pase, ale?"

Li ti pran torti la, li ti vir li anbaloa, li ti met li dan dife, li ti kwi li dan so lakok, li ti manz li. Trankil ti asize, plore. Li ti panse.

– "Brigan so move lensten tro for!"

Soley ti koumans leve. Zot ti desid pou kountinie zot larout. Me sime pa ti bon ditou. Ti ena pikan partou; ti ena plen trou; anplis grabo ti pe roule anba zot lipie. Sakfwa-sakfwa Brigan ti pe perdi lekilib, tonbe. Li ti oblize trap lame Trankil. Kouma malediksion lor zot, sime la amizir zot avanse, ti pe vinn pli move. Enn kou de frer la ti perdi lekilib, tonbe e ti roul dan enn presipis bien fon. Pa ti ena sime sorti. Trankil so leker ti gro ar sagren. Ler li ti pans torti, larm ti plen dan so lizie. Lerlamem li ti tann tapaz lezel zwazo. Ler li ti get lao, li ti trouv enn extra gran zwazo pe tourn otour presipis la. Timama apre zwazo la ti desann lor enn gro ros damilie presipis la. Li ti pe fixe zot. Larm ti pe koule lor lazou Trankil.

– "Me kifer to plore mo garson?"

– "Gete oumem, Misie Zwazo! Mo frer ek mwa nou finn roul dan fon sa gran trou la. Kouma pou sorti? Sime peyna; nou va oblize mordefen isi mem!"

– "Pa bizen per, pa bizen plore; mo pou amenn zot lao. Ekout mwa bien! Mo pou vinn ver zot. Kouma mo anvol kot zot, sakenn bizen chombo enn kote mo lezel, tini for mem. Mo pou mont anler. Zot bizen ferm zot lizie. Mo pou zet seki pa ekout mwa."

Zwazo ti koste ar zot. Trankil ti chombo enn kote lezel, Brigan ti trap lot kote. Zwazo ti mont drwat lao kouma enn fles.

Kouma zot ti anler, Brigan ti ouver lizie ki ti trouv enn tipe kler. Dan lezel sa zwazo la ti ena enn zoli plim lor ki ti briye dan soley. Brigan ti trouv sa plim la; li ti sanz dousman plas so lame pou kapav chombo plim la e aras li enn kou. Ler zwazo ti pe al poz zot anba li ti santi enn lame pe bouze. Li ti ena enn doutans. Li ti sakouy so lezel. Lame Trankil ek Brigan ti glise e zot ti tom lor ros. Zwazo ti get zot parter. Li ti pik drwat kote soley kouse. Lelandime gramaten, ala enn kou lerb ti koumans bouz-bouze akote sa de lekor la. Lerb ti bouz ankor; enn latet sorti, ti latet enn torti. Torti ti apros ar Brigan, ti get li. Torti la ti riye. Li ti kit lekor Brigan, li ti al get Trankil. La li pa ti riye. Li ti al kas fey lor enn plant spesial ki li ti met dan labous Trankil ki lor vites ti drese. Ler li ti get so frer ki ti finn mor, li ti sagren. Sannkoutla torti ti fann ar li.

– "E twa, Trankil! E twa, mo garson! Ekout bien mo koze: Bon, li bon, me bon ziska bet pa bon! Mwa mem ki ti ouver miray pou sov zot lavi; e Brigan ti touy mwa, ti manz mwa. Mwa mo konn lev dimoun mor, mo finn retourn ankor dan mo lakok e mo ankor vivan, e mo pou viv de mil banane ankor. Mwamem ki ti zet zot dan trou; mwamem ki ti anvoy mo zwazo plim dore, akoz mo ti kone ki Brigan pou ouver lizie e pou kas so latet; mwamem ki fek rann twa to lavi. Ale aster, monwar! Retourn dan to lakaz ar to fam; zame ankor Brigan pou fer zot mizer. Ale mo dir twa; me rapel bien mo parol: "Bon, li bon; me bon ziska bet pa bon."

Trankil ti retourn kot li. Tou dimoun ti kontan retrouv li. Sa swar la ti ena enn gran banke me pa ti les mwa rantre.

21. ZISTWAR ZAKO EK TORTI

Ti ena enn fwa enn Torti ek enn Zako. Torti la ti ena onz zanfan. Zako la ti enn vakabon. Torti ti al travay. Ar so lapey li ti aste enn bal diri pou so zanfan. Ler li ti pe retourn so lakaz, li ti aret dan bor sime, li met bal diri anba, li ti al rod dibwa sek. Ler li ti retourne, li ti trouv Zako asiz lor so bal diri. Zako ti dir ki so diri sa.

– "Mo finn ramas enn bal diri lor bor sime."

– "Diri la pa pou ou, konper; diri la se diri ki mo finn aste pou mo zanfan; mo ti kit li dan bor sime ler mo ti al rod dibwa sek. Diri la mo diri: rann mwa li."

Zako ti refiz konpran.

– "Seki bon ramase, bon garde!"

– "Oke! Be vann enn liv ar mwa pou mo nourri mo zanfan tanto. Sinon zot pa pou gagn nanye pou manze."

– "Nowe komer! Mo diri pa avann."

– "Bon, konper! Enn zour pa enn zour, nou pou zwennn."

Enn zour, Zako ti pe asiz lor enn brans; so lake ti pe trene anba. Torti ti pe pase; li ti trouv lake la, li ti chombo li.

– "Ala mo finn trouv enn lake zako! Seki bon ramase, bon garde! Bondie finn beni mwa."

– "E ou, komer! Ou pe badine, ou! Mo lake sa!"

– "Diri lor sime, pou dimoun ki ramas diri la; lake lor sime, pou dimoun ki ramas lake la."

Zako ti ankoler. Li ti ris so lake; torti pa ti large. Li ti swiv lake. Zako ti rise; torti ti swiv ziska zot ti ariv tribinal. Ziz ti pe sieze.

– "Misie ziz! Dir Torti rann mwa mo lake."

– "Misie ziz! Dir Zako rann mwa mo diri."

Ziz ti fer zot koze. Ler li ti finn konn tou zistwar, li ti dimann zako kot li ti finn gard diri la.

– "Kot diri?"

Zako ti riye. Li ti frot so vant.

– "Ladan, Misie ziz!"

Ziz ti apel gard; li ti dir gard amenn biyo. Gard ti amenn biyo. Ziz ti fer gard poz lake Zako lor biyo, koup li an de. Apre sa, ziz ti donn so zizman.

"Seki bon ramase, bon pou garde. Zako finn ramas enn bal diri lor sime, bal diri pou Zako; Torti finn ramas enn bout lake lor sime, bout lake pou Torti. Me kan Zako ole aste sa bout lake la pou kol ansam ar so lot morso lake, mo kondann Torti vann tou lake ar Zako pou enn bal diri rasion. Samem mo desizion!"

22. ZAKO AR IRONDEL

Enn fwa konper Zako ek komer Irondel ti fer enn partnership pou ouver enn laboutik. Me zot ti bizen al sers marsandiz dan enn lot pei. Kouma pou fer sa? Afors fer lespri travay Zako ti gagn enn solision. Li ti al bazar, li ti aste enn gro kokom. Li ti koup li ande, li ti manz enn lamwatie; lot lamwatie li ti fouye, li ti tir so trip, li ti fer enn pirog ki li ti met dan lamer. Toulede ti rant dan pirog. Irondel tiservi so lezel kouma lavwal; Zako ti servi so lake kouma pagay. Zot ti parti.

Ver midi Zako ti gagn fen. Li ti koup enn morso pirog ar so ledan, li ti manze.

– "Eta konper aret to kouyonad, tansion pirog koule! Pa get mwa. Mwa mo ena lezel, mo kapav anvole, me twa to pou nwaye.

– "Pa per komer! Pirog la ti gagn koumadir enn bos par deryer; mo finn dres li."

Pli tar Zako ti regagn fen. Li ti mord ankor dan pirog, kokom ti koumans panse, zako ti mord lot kote pou redonn balans me kokom ti koule, zako ti koule, Irondel ti anvole. Kouma zako ti pe bat-bat lebra pou sey naze, Mama Karang ti pase. Zako ti kriye li.

– "E ou, mama; si ou amenn mwa dan bor, mo pou donn ou enn tant lamone e mo pou fer gouverner dekor ou parski ou finn sov lavi enn dimoun."

Karang ti bet-bet; li ti pran zako lor so ledon, li ti amenn ater. Ler Zako ti ansekirite, li ti dir Karang atann li dan bor dilo.

– "Mersi, komer! Atann enpe; mo al sers ou sak larzan; zafer meday va regle plitar."

Karang ti bien exite; li ti res dan bor dilo ziska ki Zako retourne.

Ler li ti retourne, Zako ti sarye enn bien gran sak. Dan fon sak la li ti met enn ta ros e lor ros li ti met detrwa kogn. Li ti sakouy sak pou ki ros ek kogn sone. Li ti rant dan dilo, ti ouver sak la e li ti dimann Karang konte. Enbesil Karang ti rant dan sak pou konte. Zako nek ti ferm sak antret. Lerla Zako ti sarz Karang lor so zepol e ti al partou pou vann li. Li ti pas divan lakaz Bonnfam ki ti pe diboute kot so laport.

– "Ou pa bizen karang pou fer kari?"

– "Mo bizen mem; me larzan nayba. Ou vann kredi?"

– "Ekoute! Si ou ena bon diri, bon masala, bon pima, nou kapav aranz zafer. Mo fourni pwason, ou fourni tou lezot zafer; ou fer kari, nou manze ansam."

Bonnfam ti kontan; li ti kwi kari; Zako ti asize, li ti atann manze vinn lor latab. Ler kari la ti koumans kwi, so parfen ti pe fane partou dan lakaz.

– "Finn ler pou servi!"

– "Bizen les li kwi ankor enpe. Nou atann mo garson retourne. Li finn al sers dibwa."

Ler zako ti aprann ki ti bizen partaz manze atrwa, li pa ti dakor. Li ti sorti dan lakour, li ti mont lor enn gran pie tamaren, li ti fer sanblan li ti pe get lwen dan laplenn, e lerla li ti kriye pou fer Bonnfam gagn per.

– "Ayo! me zot pou touy li! Bonnfam! Bonnfam! Ou garson sa! Me galoupe al ed li!"

Ler Bonnfam ti tann sa, li ti sorti anvites e li ti fons drwat divan li, san gete. Zako ti desann lor pie tamaren, li ti rant dan lakwizinn. Lor vites li ti balye diri-kari prop. Ler li ti fini manze li ti fer malprop dan marmit, li ti remet marmit lor dife, li ti retourn lor pie tamaren. Bonnfam ti ariv dan bout laplenn kot li ti zwenn so garson; pa ti

ena person ar li, so pake dibwa ti trankil lor so latet. Bonnfam ti realize ki Zako ti finn trik li. Mama ek garson ti retourn lakaz vit. Ler Bonnfam ti rant dan lakwizinn, marmit ti touzour lor dife. Li ti santi enn move loder. Ler li ti tir kouvertir marmit li ti kriye for ar enn gran lakoler.

– "Ah bondie senier! Mo marmit finn vinn potsam!"

Zot ti firye, zot ti rod zako pou touy li; zako lor pie tamaren ti pe riye. Garson ti tann so riye; ti lev latet e ti trouv li. Li ti dir li desann.

– "Vomie ou monte, nou va zwe kouk dan brans!"

Me Bonnfam pa ti bet. Li ti fer bwi enn gran marmit lakol, li ti pran enn penso, li ti balizonn pie la ar lakol depi anba ziska lao. Lerla zot ti alim enn gran dife anba pie la e tanzantan zot ti azout dibwa ver ek lapay mouye. Zako nepli ti kapav tini lasaler ek lafime. Li ti sey desann me enpe pli anba li ti tas dan lakol. Bonnfam lerla ti fou li enn kout baton pilon, kas so leren. Zot ti dekol li, zot ti tir so lapo, zot ti fer enn bon ladob. Ler mo ti pe pase, mo ti dimann garson la enn bout lezo. Li ti flank mwa enn koutpie, e mo'nn tom isi pou rakont zot zistwar la.

23. ZISTWAR ZOVA EK KAYMAN

Bonom Zova enn zour ti al dan so travay ar so sak lor so ledò. Ala kouma li ti ariv damilie enn gran laplenn, li ti tann koumadir enn zanfan pe plengne. Bonom Zova ti aret marse, li ti ekoute, li ti rode. Sa ti enn kayman anba enn pie lakasia dan bor sime. Kouma kayman la ti trouv Bonom Zova li ti koste ar li.

– "Ayo, bonom, si ou ena bonker, soulaz mwa! Mo pou mor taler afors mo fatigue e mo gagn swaf; mo nepli kapav marse; amenn mwa dan ou sak lor ou ledò, al zet mwa dan larivier. Bondie kontan kan dimoun ed malere!"

– "Me kouma to ole mo amenn twa dan mo sak? Zame to pou kapav rant dan sa sak la; to tro gran pou tini ladan."

– "Mo va aranz mo lekor enn manier pou fer li rantre; met sak anba, ouver li, ou va gete."

Bonom Zova ti enn bon dimoun. Li ti met sak anba, li ti ouver li; kayman ti roul so lekor anron kouma enn pake lakord lor pon enn navir, li ti rant dan sak.

– "Ala mo dan ou sak, bonom; anou ale! Haysh!."

Zova ti sarz sak lor so ledò. Ler li ti ariv dan bor larivier, li ti zet kayman dan dilo. Ler kayman ti finn bien bwar, ti finn bien begn so lekor dan dilo, ala li ti koumans gagn fen. Bonom Zova ti pe asize pou repoze enpe akòz li ti fatigue amenn sa gro pake la lor so ledò; kayman ti vinn ar li, ti koz ar li dan enn manier foutan.

– "E ou, bonom, mo pe gagn fen! Mo kone ki laviann dimoun enn bon-bon manze pou kayman; donn mwa enn kote ou lazam pou mo dezene."

– "Kouma sa! Mwa ki finn fek sov to lavi, to ole manz mwa aster? To pa onte!"

– "Ki onte sa? Mo gagn fen, mo trouv bon manze, e mo va onte pou manz li! Ou kwar koumsa ki kayman bet, bonom?"

Ler zot ti pe sipot-sipote la, ala mama poul ti pase.

– "Anou dimann ar sa mama poul la sipa twa ki gagn rezon oubien mwa."

– "Oke! Dimann li, nou va gete."

Mama poul ti ekout zot; lerala li ti tourn ar bonom Zova.

– "Mo ponn dizef, dimoun manze; mo kouv pousen, dimoun manze; ler mo vinn vie e ki kok nepli vinn ar mwa, dimoun touy mwa, met mwa anpandan anba pie papay pou mo laviann vinn tann, zot kwi mwa dan masala, zot fer moulouktani, zot manze. Aster to kwar mwa ki pou anpes kayman tir gob ar twa?"

Mama poul ti ale; Zova ti res sek, kayman ti riye. Ala enn vas ti vinn bwar dilo larivier. Zova ti apel li, ti rakont li so problem.

– "Fou mwa lape! Les mo bwar dilo trankil! Mwa mo bien anpenn si kayman manz ou? Mo donn zot dile, zot bwar, zot fer diber, zot fer fromaz; mo met ba, zot touye, zot manze; ler mo vinn vie zot touy mwa, tir mo lapo, met sek; tir mo korn, fer kouyer. Fou mwa lape! Les mo bwar dilo trankil! "

Kouma kayman ti pou sot lor bonom Zova, enn lisien ti pase. Bonom Zova ti apel li. Ler Lisien ti finn tann tou zistwar, li ti dir bonom ek kayman.

– "Eh zot! Zot ole kouyonn mwa! Zot rod fer mwa kwar ki sa gro kayman la kapav rant dan sa ti sak la! Asper lisien vinn bourik avan sey fer zot fangouni ar mwa! Mo bizen trouv sa ar mo de lizie pou mo kapav kwar li. Met

sak anba, bonom! To fouti rant dan sa sak la, twa, kayman! Enn gran zanimo lere red kouma banbou?"

Zova ti met sak anba, kayman ti roul so lekor anron, li ti rant dan sak. Lisien dir bonom ki bizen fer.

– "Ferm sak vit e amar li bien."

Zova ti amar sak. Kayman ti firye, li ti sey sorti. Abba! Zova ek Lisien ti kit li dan sak; zot ti riy enn gran kou e zot ti ale.

Afors li ti lager ar sa sak la, kayman ti reysi defons li. Me bonom ek Lisien ti bien lwen. Kayman ti sey mazine kouma li ti pou kapav vanze. Kayman ti anter so lekor dan labou dan bor larivier e li ti aspere. Lontan-lontan li ti atann. Ala mama poul ti vinn bwar dilo. Kayman pa ti bouze. Vas ti vinn bwar dilo, kayman pa ti bouze. Tou zanimo ti vinn bwar dilo e kayman pa ti bouze. Ala Lisien ti vini. Kayman ti lev enn kou damilie labou, li ti chombo lisien par enn lapat. Me lisien ti bien malen. Kouma li ti trouv lizie kayman koumadir bouse ar labou la, li ti riy enn riye foutan.

– "Eh twa, kayman, to kwar mo lapat ki to pe chombo! Fatra! Enn ti siko dibwa, sa!"

Kayman ti etone. Li ti oblize ouver labous pou gete; lisien ti tire lor vites. Kayman ti redekouyone.

Ala ki manier lisien ti trik kayman de fwa.

24. ZISTWAR POLEN EK POLINN

Ti ena enn fwa enn ti garson ek enn tifi ki nepli ti ena papa, nepli ti ena mama; ti garsonla ti apel Polen, tifi la ti apel Polinn. Polen ek Polinn ti frer-ser. Depi ki zot ti tipti zot ti touzour ansam. Tou seki Polen ti gagne li ti partaz ar Polinn, tou seki Polinn ti gagne li ti donn lamwatie Polen. Ziska ki zot ti finn vinn gran, zot ti res ansam dan lakaz ki zot papa ti kit pou zot. Enn zour, kan Polen ti pre pou gagn ven-tan, Polinn ti dir li ki ti finn ler pou li marye.

– "Mo frer, to finn gagn laz; to bizen marye."

– "Marye? Kifer, Polinn? Ki mo bizen al rod enn fam ki nou pa kone? Kikfwa li pou vinn met brouyaz dan nou lakaz. Les nou marmit kwi trankil lor nou ti dife!"

– "Pa koz koumsa, mo frer! Pa ekout palab ki dir ki li difisil trouv enn bon fam. Ekout mwa! Marye, mo dir twa; mo va kontan to fam kouma mo kontan twa, e ler to bizen sorti, to pa pou kit mwa tousel dan lakaz kouma aster e pou ena de dimoun pou atann twa retourne. Pa bon ki souvan mo res tousel. Marye, mo frer. Neseser!"

Ki Polen ti kapav fer? Li ti marye. Fam la ti apel Lida, e Lida la ti enn lagal. Li ti zalou Polinn.

– "Kifer mo mari kontan li? Li ki so fam, oubien mwa ki so fam? Li ki pou vinn mama so zanfan, ousa mwa? Li nek koz so ser. Mo finn plen."

Enn zour aswar kouma Polen ti rant lakaz, olie li ti anbras Lida premie, li ti anbras Polinn. Koler Lida ti depas born. Me li ti reysi kontrol limem. Apre dine zot ti al dormi me Lida pa ti kapav ferm lizie. Toutlanwit li ti vir-vire lor lili. Lelandime gramaten boner Lida ti galoupe al lakaz so marenn. Marenn Lida ti enn vie bonnfam sitan move, ki dimoun ti apel li bonnfam Laflabou, akoz so lalang ti kapav touy dimoun kouma pikan laf dan labou. Kan enn vie bonnfam anvi fane mem enn lisien anraze pa kapav manz ar li. Ler Lida ti finn rakont so zistwar, bonnfam Laflabou ti donn li enn bann move koney pou brouy labou dan lavi Polen ek Polinn. Lida ti retourn lakaz e san perdi letan li ti koumans fann pikan. Malgre tou so plan malefik li pa ti pe kapav plant pie pikan ant Polen ek Polinn. Zot lafarinn ti refiz vinn sarbon. Polen ti ena enn fame lisien ki ti apel Kastou, akoz ki li serf, ki li koson maron, ki li nenport ki zibie li ti trouve, li ti met ar zot, li ti kas zot. Boukou dimoun ti ofer Polen boukou larzan pou aste so lisien me li ti toultan refize. Kastou ti sitan kontan Polinn ki zame li pa ti ole pran so manze dan lame enn lot dimoun. Li ti prefer pa manze.

Enn zour, kouma Polinn ti pe aranz lasiet manze Kastou, dimoun ti apel li dan lakour. Li ti kit lasiet lor latab lakwizinn, li ti sorti. Ler Lida ti trouv sa, li ti tir vitman dan so pos enn korne lapoud blan-blan ki bonnfam Laflabou ti donn li; li ti fann lapoud la dan lasiet, li ti briye manze la, li ti ale. Ler Polinn ti retourne, li ti pran lasiet la, li ti apel Kastou, li ti donn li e Kastou ti manze. Ler li ti finn balie so lasiet prop, pov malere lisien la ti koumans plengne. Lida ti pous li deor. Kastou ti kouma dimoun sou. Li ti trenn-trenn so kadav dan lakour ziska li ti ariv dan bor kanal e la li ti koumans bwar dilo ziska ki so vant ti eklate. Lerlamem Polen ti pe retourn lakaz. Ki li ti trouve? Lekor so lisien ti red, lagel ti nwar, vant ti kouma tanbour. Li ti dimann sekour. Polinn ti galoupe sorti dan lakour. Li ti trouv pov Kastou mor dan bor dilo. Polinn ti dibout kot li, li ti vinn feb, li ti oblize asize pou pa tom parter. Polen ti vinn repros li.

– "Polinn, sa lisien la ti manz zis manze ki twa to donn li. Ki to finn met dan so manze pou touy li?"

Lida ti ena enn sat. Ler dine Polinn ti donn sat la enn tibout laviann. Lida ti sot lor laviann la, ti zet li dan lakour.

– "E ou la! Ou kone ou lame mofinn ar zanimo; pa bizen donn manze mo sat, mo pa anvi li mor. Si mo anvi touy li mo va dir ou donn li manze."

Polinn ti oblize bous so labous. Li ti koumans vinn bien malere dan sa lakaz la afors Lida ti pe imilie li. Me kot li ti

kapav ale? So frer samem tou fami li ti ena. Li ti reste kanmem Polen depi zafer Kastou nepli ti pran li kont. Nef mwa zis depi so maryaz Lida ti donn nesans enn zoli ti garson. Polen ti extra kontan, Polinn ti exite e Lida ti fer sanblan ki li ti kontan me anverite li ti bien agase parski zanfan la ti bien gelar e pe toultan pe rod bwar doudou. Lida ti pe plengne ar so mari ki dormi li pa ti pe fouti dormi. Pli tar ler li ti pe fer dantision so mama ti pe bouskil li parski li nek ti pe plore. Polen ti oblize pran li, fer gate ar li pou fer li dormi.

Enn zanfan, mem kan li bien tipti, kone ki dimoun kontan li, ki dimoun pa kontan li. Sannla, mem li pa ti ancor ena sis mwa, li ti kit lebra Lida pou al dan lebra Polinn. Kouma li fini bwar, li ti kriye pou fer Polinn pran li. Kan Polinn ti pran li, li ti aret kriye e li ti res trankil. Sa ti fer so mama araze.

– "Kisasa? Li pli kontan Polinn ki mwa so mama? Nowe! Silefo peyna zanfan!"

Zanfan la ti tom malad. Dokter ti dir ki ti bizen sevre li. Polen ti dimann so ser okip zanfan la. Li ti okip tou: swagn li, bengn li, donn li manz so lasoup. Polinn ti met ti garson la dormi dan gran lili ar li pou ki li kapav pran li kont aswar. Lida so laenn ti vinn sitan for ki li nepli ti kapav tini parski zanfan la ti kriye, plore sak fwa ki so mama ti rod pran li. Enn lannwit, ler tou dimoun dan lakaz ti pe dormi, Lida ti vinn dousman-dousman dan bor lili Polinn, li ti souk pov malere zanfan la par so likou, li ti trangle li. Li ti retourn dousman-dousman dan so lasam, li ti rant dan lili e li ti dormi vadire enn dimoun inosan. Lelandime gramaten ler Polinn ti leve me enn zafer drol ti frap li. Tibaba pa ti pe bouze ditou. Polinn ti riye.

– "E twa mo baba, to pou dormi mem?"

Ler li ti koste kot lili li ti konpran ki enn gran maler ti finn arive. Ler Polen ti tann so ser kriye, plore, li ti fons dan lasam so ser. Ler li ti trouv so pov ti garson mor lor lili, koumadir so lemond ti savire.

– "Ayo Bondie! Lida, nou zanfan finn mor!"

Lida ti rantre kouma koutvan, li ti pran piti dan so lebra, li ti kriye, plore. Li ti koumans akiz Polinn.

– "Polen, to ser finn touy nou zanfan."

Polen ti vinn fou; li ti lev Polinn, li ti sarye li dan bwa e ar enn lars li ti koup so de pwagne e li ti les li laba dan enn lamar disan. Kikfwa Polinn ti pou mor lamem si enn lisien pa ti vinn ris-ris so rob. Polinn ti leve pou swiv li. Zot ti ariv kot enn gran lakaz. Lisien la ti al sers de domestik ki ti amenn li dan lakaz. Sa ti lakaz enn Lerwa. Lerwa la pa ti la, li ti al lager dan enn lot pei. Sak fwa ki li ti parti pou lager ousa pou lasas, li ti fer so lisien ranplas li. Lisien la ti fer swagn Polinn. Zot ti met li dan enn gran lasam e ti nourri li bien ziska li ti geri net. Apre kenz zour lerwa ti revini. Lisien ti amenn so met dan lasam Polinn. Polinn ti extra zoli. Lerwa, kouma li ti get li, so leker ti maye. Li ti kares so lisien ki ti apel Lietnan pou dir li mersi. Touleswar Lerwa ti vinn dan lasam Polinn. Li ti anvi dimann so lame anmaryaz me kouma pou fer parski Polinn pa ti ena lame. Li ti decide ki seremoni pa ti nesaser. Enn an pli tar lerwa ti retourn lager me li ti dir so lisien ki Polinn ti pre pou gagn tibaba.

– "Kouma baba ne, fer mwa kone sipa tifi, sipa garson."

Detrwa semenn pli tar Polinn ti akous de zimo. Ti de ti garson mirak ki ti ena zetwal briyan lor zot fron. Aswar zot zetwal ti briye kouma de gran far. Lietnan ti fer ekrir enn let pou Lerwa pou rakont li tousa. Li ti dir enn domestik al livre let la. Kan domestik ti fini fer lamwatie sime, li ti arete pou manze ek repoze. Li ti trouv enn lakaz dan bwa. Ti lakaz Bonnfam Laflabou sa. Domestik ti rakont li tou. Lerla Laflabou ti donn li manze me li ti dop manze la. Kouma li ti fini manze li ti gagn somey. Bonnfam Laflabou ti ranplas vre let par enn fos let. Boner lelandime, domestik ti rebran sime pou al zwenn lerwa.

Ler Lerwa ti lir let la li ti extra sagren. Ala seki Bonnfam Laflabou ti ekrir.

"Mazeste, Polinn finn fek akous enn ti zako ek enn ti lisien. Mama ek piti bien. Nou asper ou lord."

Lerwa ti ekrir repons: "Kanmem zako, kanmem lisien, enn papa bizen kontan so piti. Swagn bien sa de zanfan

la. Ler mo va retourn lakaz, mo va gete ki mo pou fer ar zot. Lerwa."

Lerwa ti donn sa let la mem domestik e li ti dir li pa perdi letan lor sime. Kouma domestik ti ariv divan lakaz Laflabou, sa move bonnfam la ti pe veye dan bor sime. Li ti envit li vinn manz enn ti zafer parski li ti sirman bien fatigue. Kouma li ti bien fen li ti aksepte envitasion la. Lor vites Laflabou ti vid enn gran ver rom aranze ar jamalgota. Li ti aval enn koutsek, ver ti sap dan so lame, li ti roul anba dan enn somey profon.

Kouma premie fwa Laflabou ti sanz let: "Ekout bien seki mo komande. Pran sa lorer Polinn la, zet li deor ek so de batar. Me kouma li nepli ena lame pou chombo zot, amar enn lor so ledso, amar lot lor so vant. Lerwa."

Ler domestik ti leve li ti realize ki li ti dormi tro lontan e li ti kwar akoz lafatig me li pa ti kone ki mesanste Laflabou ti fer. Pli tar, ler dan lakaz lerwa dimoun ti aprann desizion lerwa ena ti bien sagren parski Polinn ti enn bon dimoun me seki ti zalou ti bien kontan. Lietnan ti firye. So met pa ti kapav ekrir enn zafer koumsa! Li ti zape me personn pa ti pran li kont. Zot ti tir Polinn lor lili; zot ti amar so de piti lor li kouma ti ekrir dan let; zot ti amenn li dan gran sime e zot ti pous li. Lietnan pa ti ole kit Polinn, li ti swiv li. Pli tar zot ti ariv dan gran bwa. Lietnan ti pas divan pou montre sime. Kouma zot ti ariv dan bor enn ti larivier, Polinn ki ti pe gagn swaf, ti agenou pou bwat dilo ar labous parski li pa ti ena lame. Li ti verse net pou ki so labous kapav tous dilo. Ayo mama! Baba lor so ledso ti sape, tom dan dilo. Polinn plonz so de moyon pou sov so tibaba e dilo mazik ti redonn li so de lame. Polinn ti chombo so piti, ti ser li dan so lebra. Lietnan ti sot-sote, zape, roul parter; li ti kouma enn fou afors li ti kontan.

Apré trwa zour dan sa gran bwa la, zot ti ariv dan laplenn. Dan balizaz sa laplenn la, zot ti trouv enn vie lakaz inabite kouver ar vetiver. Lamem zot ti arete. Polinn ti aranz lakaz la dan so manier pou konfor ek sekirite so de garson. Lelandime gramaten, li ti leve e ti reflesi lor so lavi.

– "Ki mo kapav fer? Kot mo kapav ale? Mo nepli ena fami; personn pa'le mwa. Meyer mo res isi dan sa vie lakaz la; personn pa pou vinn rod sikann ar mwa; mo va elve mo zanfan trankil; Lietnan ek mwa nou va trouv enn manier gagn manze pou nou pa mordefen. Pa vre, Lietnan?"

Lietnan ti zap ar li, li ti bouz-bouz lake pou montre ki li ti kontan... Les nou retourn ar lerwa. Kouma pov zennom la ti kwar ki Polinn ti donn li enn zako ar enn lisien olie zanfan, li ti sitan sagren ki li pa oze retourn dan so lakaz. Li ti res dan lager sipa senk-sis banane koumsa, afors so leker ti pe brile. Ler li ti santi so leker koumans konsole, li ti retourn lakaz.

– "Kot mo zanfan? Kot mo Polinn? Kot mo Lietnan?"

Sef domestik ti al sers let ki li ti avoye. Lerwa ti gagn sok. Pa ti so let sa!

– "Apel domestik ki ti amenn let la."

Malere boug la ti oblize dir laverite.

– "Amenn mwa lakaz sa vie sorsier la!"

Ler zot ti ariv lakaz bonnfam Laflabou, Lerwa ti fer gard anserkle lakaz. Li ti rant andan ar so domestik.

– "Limem sa?"

– "Limem sa, Mazeste!"

Lerwa ti organiz so pinision. Lerla li ti avoy bann dimoun pou rod Polinn. Person pa ti trouv li. Pov Lerwa la ti extra sagren. De-zan pli tar kouma Lerwa ti pe lasas danbwa, lisien ti lev enn serf. Lerwa ti tire, ti bles li. Me serf la pa ti tonbe. Lerwa tousel ti kapav tini ar li, pa ti larg li. Li ti swiv li ziska soley ti pe koumans kouse. Lerwa lerla ti trouv olwen enn lakaz soliter dan bor laplenn. Li ti fatigue ek fen. Kikfwa li ti poukapav gagn enpe manze ek enn plas pou dormi. Ti enn ti lakaz kouver ar vetiver. Lakaz ti ferme. Lerwa ti tap laport. Li ti tann dimoun pe

marse dan lakaz, koumadir pe gagn per.

– "Ouver, ouver si ou ena bonte dan ou leker! Mo gagn fen, mo fatigue; ed mwa, Bondie va soulaz ou!"

Laport ti ouver, Lerwa ti rantre. Dan lasam la ti ena zis enn zenn fam. Ti koumans fer nwar. Lerwa pa ti kapav bien get so figir, me li ti mazine ki ti enn figir ki li ti finn deza zwenn, enn figir koumadir figir Polinn.

Zenn fam la ti donn lerwa enn bouse manze e letan li ti pe manze zenn fam la ti al asiz dan enn kwen nwar. Enn kou lerwa ti tann enn lisien zape.

– "Pa posib! Me mo konn sa lavwa la! Lavwa Lietnan, sa!"

Lavwa lisien la ti pe aprobe. Lerwa ti ekoute. Lisien pa ti tousel; de ti garson ti ar li; zot osi ti pe zap-zape kouma lisien pou amize. Lerwa ti leve e ti al kot laport. Ti fer nwar deor; lalinn ek zetwal ti al kasiet. Lerwa pa ti'le kwar seki so lizie ti pe trouve. Lor fron sa de garson ki ti pe akonpagn Lietnan ti ena zetwal ki ti pe ekler lanwit. Lisien la ti fini santi prezans lerwa. Li ti fons ver lakaz; li ti sot lor lerwa, lis so figir.

– "Lietnan! Lietnan! Twa sa, Lietnan!"

Lerwa ti pran li dan so lebra. Toulede ti plor larmdezwa.

Lerwa lerla ti al ver zenn fam la, ti azenou divan li, ti dimann li anmaryaz.

– "Polinn! Polinn! Mem ou pa ena lame, mo dimann ou lame anmaryaz."

Polinn ti zis fer enn sourir me pa ti dir nanye.

Pli tar ti ena enn gran maryaz. Dan banke, ler tou dimoun ti pe amize, enn pov malere ti rant dan lasal pou dimann sarite. Li ti trenn-trenn so lekor ar led enn baton. Polinn ti get sa pov malere la e li ti rekonet so frer.

Enn zistwar tris ti fini dan lazwa ek lape.

Mersi Bondie!

25. YEV, LERWA EK ZAKO

Ti ena enn fwa enn lerwa ki ti ena enn bombarb dimiel lor enn pie. Enn yev ek enn lera ti finn konplote pou al koken sa dimiel la. Yev anba ti met lafime, lera lao ti pou koup pen dimiel. Lerwa ti trouv zot.

– "Kisannla ki lor pie pe koup mo pen dimiel?"

Yev ti koz dousman ar lera.

– "Dir to tousel; mo dan lafime, li pa pou trouv mwa."

Lerwa ti avans enpe lwen, panga so lenz pran dife. Yev ti profit lafime pou sove. Ler lafime ti tonbe, lerwa ti trouv lera, ti li fors li desann, ti touy li. Yev ti al zwenn zako.

– "Konper, mo kone kot ena enn bel-bel bombar dimiel; me bizen de dimoun pou tir li. Si ou dakor, anou fer enn asosiasion e nou partaz 50/50."

Zako ti kontan, li ti swiv yev. Ler zot ti finn arive, yev ti dir zako ki dapre li ti bizen fer.

– "Ou, konper, ou mont lor pie pou koup dimiel, mwa mo res anba pie pou met lafime."

Zako ti monte, yev ti met lafime, lerwa ti vini.

– "Me kisannla ki ankor lor pie pe koup mo dimiel?"

Yev ti koz dousman ar zako.

– "Dir to tousel; mo dan lafime, li pa pou trouv mwa."

Zako ti riye; li ti dir lerwa.

– "E ou, Lerwa! Get dan lafime; pa per bril ou kannson."

Lerwa ti get dan lafime, li ti trouv yev, li ti touy li. Lerla li ti dir Zako desann. Zako ti riye, li ti reponn lerwa.

– "Ou kwar finn ekir 'kouyon' lor mo fron? Mo ena de sime: enn lao, enn anba. Swiv mwa si ou kapav."

Li ti sot dan bout brans, li ti sot dan enn lot pie, li ti disparet.

Lerwa ti mari dekouyone!

26. YEV EK LERWA LELEFAN

Dan sa lepok la, lelefan ki ti lerwa tou zanimo. Me sa pov lerwa la ti sitan vie, ki li nepli ti kapav fer nanye. Toutlazourne li ti nek asize labous ouver, bave, kouma enn ti zanfan ki so ledan pe perse. Li ti fini vinn gaga net. Me zanimo ti fer sanblan ki zot ti kwar ki so labous ouver la ti enn riye sa.

– "Me get nou lerwa kouma li bon; li riye, touzour li riye."

Lasezon sek ti finn vini. Lapli pa ti pe tonbe, lerb ti pe brile dan gran soley. Yev ti rod manze, li pa ti trouv nanye: ni lastron; ni salad; ni legim. Me, ou kone, yev ti plis malelve ki malelve. Kouma li ti trouv lerwa Lelefan labous ouver, li ti veye ler personn pa ti pe gete, li ti sot dan labous lelefan, li ti rant dan so lekor, li ti desann, li ti al manz so trip. Lelefan pa ti santi nanye; li ti touzour labous ouver, pe riye mem. Yev so move size ti mont dan so latet. Ler li ti fatige manz trip, li ti koumans manz leker lelefan. Sannkoutla lelefan ti aret riye; li ti ferm so bous parski li ti finn mor. Ler yev ti ase manze, li ti ole sorti me laport ti ferme net.

Par andeor, bann zanimo ti konpran ki zot lerwa ti desede. Zot ti fer sanblan sagren; ti plore, kriye, plengne. Zako ti dir ar zenn lelefan ki ti pou vinn lerwa dan plas so papa ki ti bizen enn moniman.

– "Mo lerwa, pou soulaz enpe nou douler, les nou anpay lekor ou papa ar boukou-boukou lerb santi bon, sitronel, fey fouzer, rasinn vetiver, zepis tou kalite. Apre, nou va amenn li simitier."

Tou zanimo nek ti kriye anker.

– "Wi, mon rwa, wi mon rwa, les nou ranpli lekor ou papa ar bon lapay."

Ti lelefan ti kontan. Li ti dakor.

– "Fer seki bizen!"

Zako ti vinn sef operasion.

– "Al sers lerb ek feyaz, mo gard ar mwa lera, tandrak, souri, sanpie, milpat, lever pou vid sa gran lekor la. Bizen tir so trip, zete. Sinon li pou pouri vit."

Yev ti tann sa, li ti anroul so lekor damilie trip. Zako ti fer tir tou trip, zet zot lwen pangar zot fer lakaz lerwa santi pi. Ler zot ti finn retourn lakaz lerwa, yev ti sorti damilie trip, li ti netway so lekor, li ti souy limem bien prop, li ti galoupe al simitier kot ti pe fer lanterman. Marten ek kato ti fek fini sakenn enn gran diskour dan bor lafos. Yev ti fons kot trou, li ti lev lizie anler, li ti koumans koze.

– "Ayo! Ayo! Mo frer, ki maler bondie finn anvoy nou. Ki kalite bon lerwa nou finn perdi! E mo pa ti la pou ferm so lizie! Mo ti al Trwa Zilo kot tonton mo fam ki ti bien malad. Ler mo retourne, ki mo tann dir: "Lerwa, nou bon lerwa finn mor!" Ayo! Ayo! Les mwa plore. Zot tou sagren mo frer, mo trouve ki zot tou santi douler, me personn, personn ti kapav kone kouma mwa ki bon leker, ki bon leker nou lerwa ti ena. Les, les mo lizie larg dilo sale!"

Yev ti sorti dan simitier; li ti al rod kreson dan bor larivier.

27. ZISTWAR YEV EK KOURPA

Enn zour papa yev ti pas kot enn pie bannwar. Kouma li ti lev latet, li ti trouv enn nik mous anpandan lor enn brans. Sipaki ti pas dan so latet, li ti mont lor pie bannwar, li amar enn lakord otour nik mous, li ti desann, li ti asize, lakord dan so lame, me li ti res trankil, pa bouze. Kouma yev ti pe asize, konper kourpa ti pase. Pandan enn bon bout letan li ti fixe, gete. Yev lakord dan lame, pa ti bouze. Kourpa so kiryozi ti pli for ki li.

– "Me, konper, ki to pe fer ar sa lakord la,?"

– "Pa koze, konper, les zanfan aprann! To pa kone dan lekol isi; momem ki angaze pou sonn laklos: witer, zanfan rantre, mo sone; dizer, zanfan sorti, mo sone. Bon lapey, bon tretman: bonis ek pansion. Me domaz mo oblize kite. Dokter finn dir mwa sanz ler, al lakanpagn."

– "Be si to oblize ale, les mo pran to plas."

– "Mo pou ale azordi mem kan mo trouv kikenn pou fer mo travay."

– "Eh ben! Ala mo la."

– "Pangar to mank ler pou sone, kan mo met twa dan sa plas la!"

– "Pa per, konper, zame mwa mo pou gagn repros dan mo louvraz. Donn lakord."

Yev ti donn li lakord.

– "Ekout bien: taler dizer pou sone dan legliz, twa osi to sone, hen! ekout bien."

Yev ti ale. Kourpa ti anba bannwar, lakord dan lame, li ti ekoute, ekoute, ekoute. Ala laklos legliz ti sone, kourpa ti ris lakord. Pa ti ena okenn son laklos. Kourpa ti anpandan lor lakord, ti rise, ti sakouye. Enn kou brans la ti kase, nik mous ti tom anba. Mous ti firye, ti sorti dan nik, ti fons lor kourpa, ti pik li lor figir, lor lame, lipie, lizie, partou kot gagne. De mwa pli tar, kourpa ti geri. Enn zour, kouma li ti pe pas dan enn bwa palmis, li ti trouv yev. So koler ti monte.

– "Ala to la fangas. Mo pa'nn bliye twa. Aster mo fini twa."

Me yev ti enn gran malen.

– "E ou la, monnwar, ou fou, kriye-kriye for koumsa! Ou pa kone legliz isi, respe kolonn legliz – sa ti tron palmis; momem sakristen, mo oblize pous ou kan ou koz for."

Kourpa ti gagn sok. Yev ti vir-vire dan legliz e li ti retourn ankor ar kourpa.

– "E ou, konper, gout sa dilo beni la."

Sa ti dimiel sa. Dan so vir-vire yev ti al tranp so ledwa dan enn soukoup ki li ti kasiet anba fouzer. Kourpa ti gout dimiel la; so lizie ti vire.

– "Mamma! Sa ki apel dilo beni! Me kot zot gard zot dilo beni dan sa legliz la?"

Yev ti amenn li kot ti ena enn gran bombar dimiel, me so mous dimiel ti ankor ladan. Yev ti kit kourpa, li ti degaze ale. Kourpa ti apros kot bombar la.

– "Mo anv fer mo lapriyer, mo vomie pran enpe dilo beni avan."

Li ti fou lame dan bombar; mous ti sorti kouma enn lafime, ti tom par batan lor li, ti tas ar li, ti fou li enn rens. Li ti kriye kouma fou, li ti roul so lekor parter, ti aret bouze, koumadir li ti mor. Mous ti kwar li ti finn mor; zot ti kit li, ale. De trwa mwa ti pase e kourpa ti geri. Enn zour yev ti al rann vizit tifi lerwa. Kouma zot ti pe koz-koze, tifi

lerwa ti dimann li si li ti konn kourpa.

– "Ou dimande sipa mo konn kourpa? Kouma mo pa konn li, li mem mo seval! Tanto, katrer, si ou kot ou lafnet ou'a trouv mwa pase lor li."

Yev ti sorti lakaz lerwa, li ti al dan bwa. Li ti kone kot enn mama poul ti pe kouve; li ti pran trwa dizef gate, li ti met dan so pos. Li ti al dan sime kot kourpa ti pou pase, li ti asiz lor enn ros. Kourpa ti vini, li ti trouv yev.

– "Fouti koson! Zordi to pa pou sape, mo pou touy twa!"

Yev ti fer sanblan plore.

– "Ayo! Ayo, mon ami! To pa pou gagn lapenn pou touy mwa; gran-gran malad ar mwa, taler mo pou mor. Ayo! Ayo! Kouma mo soufer! Pardon, konper, pardon! Vinn donn mwa lame pou leve; mo ole trenn lipie pou al lopital. Pa kone sipa dokter kapav soulaz mwa. Ayo, ayo! Dife dan mo lestoma!"

Kourpa ler li ti vinn pre ar li, li ti santi enn move loder mazizi. Sa ti yev ki ti kas enn dizef gate.

– "Me kouma to santi pi koumsa! Pa kapav koste ar twa."

– "Ayo! Ayo! Mo frer, mo lekor sa; mo pou mor, mo koumans santi pi, ayo! Mo pa kapav marse; sarye mwa, amenn mwa lopital, mo frer. Bondie va soulaz twa."

Kourpa ti ena bonker, li ti pran li lor so ledò.

– "Donn mwa enn labrid, mo frer, mo tro feb, pangar mo tonbe."

Kourpa ti donn li enn labrid.

– "Donn mwa enn fwet, mo frer; ar so lamans mo va montre twa kot pou pase; sime lopital la difisil pou trouve. Ayo! Ler mo koze dife dan mo lagors; pa fer mwa koze, mo frer, donn mwa enn fwet ayo!"

Kourpa ti donn li enn fwet. Ler yev lor ledò kourpa ti finn gagn labrid ek fwet, li ti amenn li dan sime lakaz lerwa. Kourpa ti pe mars dousman.

– "E twa! Lopital la pou ferme kat-rer. Galoupe."

Kourpa ti kontinie marse. Yev ti tir labrid dan so labous.

– "Me galoupe do ta kan dir twa."

– "Si to pa tini trankil, mo pou zet twa."

Yev ti riye.

– "Seye, mo kamarad, seye."

Ala yev ti fou li kout fwet. Kourpa ti ole zet li me pa ti fouti; labrid ti koup so labous, kout fwet ti tourdi li, li ti oblize galoupe. Zot ti pas anba lafnet tifi lerwa; yev ti tir enn kout sapo. Bor lamer pa ti lwen; yev fer kourpa rant dan dilo. Kourpa pa ti konn naze, li ti ole arete me li pa ti kapav. Dilo ti lor so latet; li ti bat-bat lebra, li ti ouver labous pou kriye, li ti aval dilo, li ti nwaye.

Yev ti retourn ater; ler so lenz ti sek, li ti al lakaz tifi lerwa.

– "Kourpa la enn bien fay seval; mo finn vann li ar enn mama ourit."

28. KOR-SAN-NAM EK KOL-DE-KER

Ti ena enn fwa enn lerwa ki ti ena enn tifi ki ti zoli kouma enn pie gouvayie fler dan sezon banane. Enn lakrem dan bote, mo dir ou. Ler zennan ti gagn maler get so figur, zot leker ti tase kouma bengali tas lor lakol. Akoz samem so nom ki prenses Kol-de-Ker.

Plis ki detrwa san lerwa ti fer so demann me so papa, Lerwa Gat, ti desid pou les li lib pou swazir so bienneme. Enn zour, kouma Kol-de-Ker ti pe promne dan kales, seval ti anporte. Kose ti sey aret zot me pa ti fouti. Larivier pa ti lwen e nenport ki moman kales ti kapav rant dan presipis. Kol-de-Ker ti diboute pou sote. Kouma li ti pou al sote li ti tann enn lavwa.

– "Pa sote, Mamzel, pa sote! Ala mo la."

Enn zennom ti sorti enn kou dan brousay, ti fons divan seval, pez zot nene, aret zot. Kol-de-Ker ti desann dan kales.

– "Gran mersi, Misie, gran mersi! Oumem ki finn sov mo lavi. Me ou pa finn gagn dimal ar sa move seval la?"

– "Ki dimal, Mamzel? Mo finn gagn boner anpes zot touy ou, e ou dimann mwa sipa mo finn gagn dimal? Non, non, pa dimal ki mo finn gagne; boner ki mo finn gagne!"

Kol-de-Ker ti vinn grenadinn-fri. Li ti get zennom la, li ti bes lizie. Mo kwar li ti finn mir mem sannkoutla. Letansa kose ti finn reysi dres kales lor sime. Li ti chek arne, larou. Tou ti korek. Kol-de-Ker ti remont dan kales e zennom la ti mont ar li.

"Zame mo pou les ou tousel ar sa seval la dan lame enn fay-fay kose koumsa. Me kan mo la, ou kapav trankil, mamzel; mo nom mem bizen donn ou kouraz: mo apel Prens Per-Nanye."

Per-Nanye ek Kol-de-Ker ti koze san inibision. Ler zot ti ariv lakaz lerwa Gato, Kol-de-Ker ti rakont so lavantir ar so papa.

– "Prens Per-Nanye finn sov mo lavi, papa! Si ou pa pe plor ou tifi ki kontan ou, se grasa li, papa! Kouma nou va kapav pey seki nou dwa li, papa!"

Lerwa Gato ti fer enn sourir. Li ti pran lame Kol-de-Ker, li ti pran lame Per-Nanye, li ti met zot de lame ansam.

– "Bon pa bon?"

Kol-de-Ker ti revinn grenadinn-fri. Li ti may likou so papa e li ti anbras li. Per-Nanye so lizie ti pe briye. Maryaz ti finn deside. Per-Nanye ti dir pa perdi letan. Zot ti met enn batayon zouvriye spesialize pou okip tou depi trouso ziska resepsion. Zour maryaz ti anfen arive. Kol-de-Ker pa ti bien dormi sa lanwit la; ti pe fer tro so. Li ti al lor balkon kot ti pe fer pli fre. Kouma li ti ariv laba li ti tann enn gran tapaz. Lesiel ti ouver enn kou; enn gro loulou ti sot lor balkon. Li ti lev Kol-de-Ker dan so lebra, li ti fons dan enn niaz spesial ki ti pe atann li e li ti disparet. Servant Kol-de-Ker, ki ti ar so metres lor balkon ti enpwisan. Plitar li ti al get lerwa ek prens pou rakont zot gran maler. Zot ti rod partou me pa ti ena okenn sikse. Per-Nanye ti mont lor montagn pou gete sipa li ti kapav trouv niaz kot loulou ti al kasiet. Resers ti san sikse. Pou bliye so douler Per-Nanye ti ena enn obi; li ti kontan al lasas. Enn zour kouma li ti damilie gran bwa li ti tann tapaz deryer ravnal. Li ti mars dousman-dousman e li ti ariv lot kote ravnal. Li ti trouv enn femel-serf fek touye e enn gro lion ek enn papa peroke ki ti pe lager pou gagn sa zibie la. Per-Nanye ti tir so kouto e li ti partaz zibie la an de.

– "Kifer lager? Zibie la ase gro pou de dimoun. Mo finn koup li an de parti egal. Sakenn pran so par."

Lion ek peroke ti kontan. Zot ti dir Per-Nanye ki zot ti kone kifer li ti dan sa paraz la.

– "Nou kapav ed twa pou retrouv to Kol-de-Ker ki loulou finn amenn dan niaz."

Lion ti tir enn seve dan so latet, li ti donn Per-Nanye.

– "Ler to ole vinn enn gran lion kouma mwa, chombo sa seve la dan to lame e dir: "E twa, seve! Fer to louvraz" e to pou vinn enn lion. Ler to ole revinn dimoun, to nek bizen dir: "E twa, seve! Defer to louvraz!" To finn tande; pa bliye; li pa difisil pou rapel.

Per-Nanye ti remersie lion. Peroke ti tir enn plim dan bout so lezel, ti donn Per-Nanye.

– "Ler to ole vinn enn peroke kouma mwa pou kapav anvole kot to kontan, to nek bizen chombo plim la dan to lame e dir: "E twa, plim, fer to louvraz" e to va vinn peroke. Ler to ole revinn dimoun, to nek bizen dir: "E twa, plim, defer to louvraz!"

Per-Nanye ti dir mersi peroke. Lerla zot ti separe. Ler Per-Nanye ti retourn lakaz, li ti rod lerwa Gato pou rakont li touse. Pov vie lerwa la ti alonze lor kanape kot enn lafnet ouver. Toutlazourne depi boner gramaten ziska nepli ti kapav trouv kler, samem ti so plas. Li ti touzour pe fixe lesiel ar lespwar ki li ti pou trouv niaz ki ti koken so tifi.

– "Nepli letan pou plore, papa! Mo pe al get Kol-de-Ker dan enn timama. Lagras Bondie lor nou. Ekrir li enn let, mwa ki ou fakter.

Bonom ti fons dan so biro, li ti pran plim, lank ek papie e li ti ekrir enn let plen ar so lamour paternel.

– "Fer vit mo garson!"

Per-Nanye ti mont lor montagn. Li ti get niaz vini kouma enn gran navir blan. Ler li ti ase pre Per-Nanye ti pran plim peroke dan so lame, li ti dir: "E twa, plim, fer to louvraz." So lekor ti transforme; so lebra ti vinn lezel, so nene enn labek, so lenz ti vinn plim; li ti vinn enn gran peroke gri. Niaz la pa ti lwen; li ti pik drwat ziska ki li ti rant dan niaz.

Niaz la ti aranze kouma enn vre lakaz. Ti ena lasam, koridor, leskalie, laport ek lafnet. Tou ti taye dan niaz koumadir dan koton fen kouma enn lafime. Per-Nanye ti oblize admire.

Per-Nanye ti rant dan vestibil. Pa ti ena personn. Li ti trouv enn leskalie divan li, li ti monte. Li ti trouv enn long koridor ek bann lasam de kote. Tou laport ti ferme. Kot Kol-de-Ker? Per-Nanye ti kol zorey lor laport enn par enn. Lor trwazienlaport li ti tann koumadir kikenn pe ronfle. Sa ti lasam loulou. Per-Nanye ti kit laport loulou; li ti al dousma-dousma; li ti ariv kot enn lasam kot li ti tann koumadir dimoun pe plegne. Sa ti lasam Kol-de-Ker. Kol-de-Ker ti get zwazo la rantre; li ti kwar ki li ti enn espion loulou. Li ti pous peroke ar so lame.

Enn kou Per-Nanye ti dir ar so plim mazik: "Plim, defer to louvraz!" Avan li ti fini so parol, li ti revinn dimoun. Kol-de-Ker ti sot lor so likou, anbras li. Lerla Per-Nanye ti donn Kol-de-Ker let so papa. Kol-de-Ker ti lir let la me se prezans Per-Nanye ki ti plis enteres li.

– "Kouma to raviser ete?"

– "Li enn espes dimoun ki pa enn dimoun, ar enn figir ki pa enn figir, lizie ki pa lizie, labous ki pa labous, lekor ki pa lekor; difisil pou dir; kikfwa nam, mo kwar! Mo ti dimann li kouma li ti apele, li ti dir mwa Kor-san-Nam. Me mo pa pou sape parski difisil pou touy li. Pou touy li bizen kone kot so nam. Nam dan enn dizef, dizef dan enn pizon, pizon dan lekor enn tig rouz, tig rouz dan lekor gran tig blan. Bizen touy tig blan; ler tig blan finn mor, tig rouz pou fons, bizen touy li ousi. Lerla, pizon pou anvole; bizen swiv li, atrap li, touy li, pran dizef e kas li lor latet Kor-san-Nam. Sel fason pou touy li. Kisannla pou fer sa?"

– "Mo al fer louvraz la e dan trwa zour mo pou vinn sers twa."

Apré ki li ti finn donn nouvel pov vie lerwa Gato, li ti al rod tig blan. Tig blan ti res dan enn kavern enn gran montagn damilie enn gran laplenn. Zame personn pa ti pas dan laplenn la; dimoun ti oblize fer gran letour

pangar tig ti may zot. Pou vwayaz pli vit li ti revinn peroke; li ti poz lor enn gran pie tambalokok ki ti pouse kot kavern. Li ti desann dousman, li ti pran seve lion dan so lame, e li ti dir:"E twa, seve, fer to louvraz!" Ala li ti vinn enn gran papa lion. Lerla li ti larg enn kriye koumadir toner; montagn ti tranble; gro-gro ros ti roul depi lao ziska dan laplenn. Tig ti pe dormi dan kavern. Li ti leve lor vites pou al gete ki ti pe arive. Lion ti pe asper li; kouma li ti sorti, li ti fons lor li. Lion ti gagn lager me li ti blese. Me pa ti gagn letan okip so blesir. Ala tig rouz ti koumans sorti dan lekor tig blan. Per-Nanye ti revinn peroke e li ti al poz lor pie tambalokok. Tig rouz anba ti dekouyone.

Letansa loulou dan niaz ti santi koumadir so lekor pa bien.

Ler Per-Nanye ti santi ki so lafors ti retourne li ti revinn lion e li ti fons lor tig rouz. Tig rouz ti pli feb. Lion ti fini li ar detrwa kout lapat. Lerla li ti ouver li.

Loulou dan niaz ti oblize alonze lor lili. Li ti bien malad... Kouma lion ti ouver dousman-dousman lekor tig rouz pangar pizon sove, pizon ti sorti enn kou dan lagel tig, pik anler, anvole. Per-Nanye ti pran plim, ti revinn peroke e li ti tay deryer pizon. Peroke ti mont pli lao ki pizon e ti plonz lor li; ti trap li damilie so lekor. Enn kout labek ti ase. Pizon ti degrengole. Peroke ti ouver li. Dizef ti andan. Li ti pran dizef dan so labek, li ti anvol lor montagn pou asper niaz pase. Ler li ti trouv niaz olwen, li ti ouver lezel, mont dan niaz. Li ti kone kot ti bizen pase, li ti rant dan lasam Kol-de-Ker.

– "Ala mo la, ala dizef! Peyna letan pou koze; swiv mwa!"

Li ti fons dan lasam Kor-san-Nam. Loulou ti lor lili. Li ti bien malad. Peroke enn kout mem ti kas dizef lor latet loulou. Ala so lekor ti koumans fonn, vinn dilo. Ala niaz ousi ti larg so lapli. Niaz ti pre pou fonn. Ti bizen fer vit.

– "Tini mo lapat, pa large!"

Niaz ti pre pou fonn. Peroke ti ouver so lezel. Zot ti desann lor montagn dan enn ti lapli ki ti restan niaz la.

Leres pa regard zot. Nou les Kol-de-Ker ek so bienneme Per-Nanye tousel dan zot entimite.

Peyna plas pou kaser nisa!